

Myšlenkový svět nacismu

CÍLOVÁ SKUPINA

ZŠ / 14–15 let

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

MEZIPŘEDMĚTOVÉ VZTAHY

Občanská výchova /
Osobnostní a sociální
výchova / Etická výchova

KLÍČOVÁ SLOVA

nacismus /
propaganda /
rasová nerovnost /
lidská práva

Anotace lekce

Žáci rozpoznávají prostřednictvím dobových pramenů klíčová témata nacistické ideologie. Soustředí se na dobovou propagandu – způsoby, jaké režim využíval k ideologické výchově lidí, včetně dětí. Zvláštní pozornost věnují tzv. čistotě rasy a antisemitismu. Téma rasismu je vztaženo k definování lidských práv po válce.

Badatelská otázka

Jak souvisí nacismus a Deklarace lidských práv?

Vzdělávací cíle

Obsah

- Žáci se seznamují s nacismem a jeho rasovou teorií a jejími důsledky.
- Žáci se seznamují s nacistickou protižidovskou propagandou.

Historické myšlení:

Vztah k minulosti

- Žáci reflektují nacistickou ideologii a právní nástroje vyvinuté po válce na ochranu před touto ideologií.

Badatelské dovednosti

- Vysvětlujeme význam.

Vazba lekce na RVP ZV (2021)

D-9-7-04 / na příkladech vyloží antisemitismus, rasismus a jejich nepřijatelnost z hlediska lidských práv

Zdroje

Evokační fotografie

Protestní plakát demonstrantky v Římě

název

<https://www.dw.com/de/europa-demonstriert-gegen-rassismus-und-polizeigewalt/a-53719277>

link

komentář

Na začátku června 2020 proběhla vlna demonstrací, vyvolaná událostmi v USA, kde po zásahu policisty zemřel Afroameričan George Floyd. Obrázek pochází z článku, který o demonstracích v Londýně, Římě a mnoha dalších městech Evropy publikoval německý zpravodajský web Deutsche Welle 7. 6. 2020. Článek se jmenuje „Evropa demonstruje proti rasismu a policejnímu násilí“. Jedná se o čtvrtou fotografii. Popiska fotky zní: „Moje krev je červená jako tvoje, stojí na protestním plakátu této demonstrantky v Římě.“

Zdroj 1

Všeobecná deklarace lidských práv

název

Zdroj 2

Pavel Kamas (ed.), Ernst Hiemer: *Jedovatá houba*, Brno, 2017.

název

komentář

Dětská kniha *Jedovatá houba (Giftpilz)* vyšla v německém nakladatelství Der Stürmer roku 1938. Sestává z několika samostatných příběhů, jejichž hlavními hrdiny jsou děti. Příběhy spojuje silný protižidovský akcent: děti mají poznávat negativní vlastnosti Židů, zločiny, jichž se mají dopouštět. Jedná se o typický příklad antisemitské propagandy a agitace. Když ji v českém překladu před několika lety vydalo nakladatelství Guide-media, vzbudil její prodej nevoli a případem se zabývala policie pro podezření z šíření antisemitismu.

Zdroj 3

Catrine Clayová, Michael Leapman: *Panská rasa. Nacistické Německo a experiment Lebensborn*, Praha, 1996, s. 25.

název

komentář

Hans Friedrich Karl Günther (1891–1968), německý rasový vědec, eugenik, původce nacionálně socialistické rasové ideologie. Nordickou rasu považoval za nejvyvinutější a za zakladatelku kultur po celém světě. Jeho první publikace vyšly již na začátku 20. let 20. století (*Rassenkunde Europas – Rasová věda Evropy* aj.), do konce 2. světové války publikoval celkem 30 knih. Působil na mnoha univerzitách, ve švédské Uppsale, v Německu, v Jeně a Berlíně. V roce 1932 vstoupil do NSDAP. V roce 1935 byl oceněn za svou vědeckou práci v NSDAP, roku 1940 získal od Adolfa Hitlera medaili za vědu. Získal přezdívku „Rasse-Günther“ a „rasový papež“. Po válce byl tři roky internován. Ani po konci nacistické vlády se nevzdal své rasové teorie, pravicově extremistické názory publikoval pod pseudonymy knižně i časopisecky a zlehčoval nacistické zločiny a holocaust.

Zdroj 4

NS-Frauen Warte

název

komentář

NS-Frauen Warte byl ženský nacionálně socialistický časopis, vycházel v letech 1932–1945. Byl navázán na ženskou organizaci NSDAP (NS-Frauenschaft). Jeho úkolem bylo zprostředkovávat myšlení nacismu ženám. Články jim měly ukázat, jaké je jejich poslání v nacionálně socialistické společnosti, a osvětlovaly jim podstatu rasismu a antisemitismu.

Zdroj 5

***Völkischer Beobachter*, převzato z: Regenhardt, Hans-Otto, et al. *Forum Geschichte 9/10. Niedersachsen*. Berlin: Cornelsen, 2010, s. 150.**

název

komentář

Völkischer Beobachter vycházely v letech 1920–1945 jako stranické noviny NSDAP. Orientovaly se na propagandu a agitaci, samy se charakterizovaly jako „bojový list národnostně sociálního hnutí Velkoněmecka“. Vycházely denně v mnichovském Franz-Eher-Verlag.

Návrh postupu

Doporučení: Žáci pracují individuálně nebo ve dvojicích s pracovním listem. Lekce nabízí kompozici několika drobnějších vizuálních a textových pramenů. Prostřednictvím mozaiky názorů na Židy a árijce žáci mají přijít na podstatné rysy myšlenkového světa nacismu. Práce s jednotlivými zdroji může být poměrně svižná. Lekce je rámována etickou otázkou rovnosti.

Fáze

Popis

Učitel

Žák

Komentáře

Fáze 1 5 minut

evokace – nastolení badatelské otázky: **obrázek z demonstrace a 2. článek Všeobecné deklarace lidských práv**

- Promítne obrázků demonstrantů, pobídne žáky, aby si přeložili nápisy na transparentech a vyvodili, proti čemu dívka demonstruje.
- Učitel přečte 2. článek Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948 a vyzve žáky, aby zkusili odpovědět na otázku 1. úkolu.

- Žáci překládají nápisy na transparentech a formulují své hypotézy ohledně demonstrace a ohledně Deklarace.

- Poté, co žáci úspěšně vyvodí důvod demonstrace, lze doplnit informace pomocí komentáře ke zdroji 1.
- Je vhodné zdůraznit, že odpověď patrně neznají a formulují své odhady a hypotézy. Žáci mohou své nápady formulovat písemně do PL, vhodný je také společný brainstorming.

Fáze 2 5 minut

Práce s textem a komiksem; **komiks i text obsahují tytéž informace, jen vyjádřené jiným žánrem pro různé úrovně žáků.**

- Učitel vyzve žáky, aby si přečetli komiks, zdatní čtenáři mají k dispozici také text, který obsahuje stejné informace. Rozhodnou, které výroky z něj vyplývají.

- Žák si prostuduje komiks, případně jej může doplnit i textem, a rozhodne v PL, které výroky o nacismu z něj vyplývají.

- Kombinace komiksu a textu je příležitostí pro individualizaci.

Fáze 3 5 minut

práce s ilustrací z **dětské knihy Jedovatá houba (1938)**

- Učitel krátce představí knihu a to, že byla určena dětem. Vyzve žáky, aby k obrázku přiřadili příslušné charakteristiky.

- Žáci rozhodují, která charakteristika patří které postavě na obrázku.

- Je vhodné navést žáky na to, že k postavám německých dívek a kněze jsou přiřazeny kladné charakteristiky, k židovskému manželskému páru slova, která vyjadřují ošklivost.

Fáze 4 5 minut

úryvek ze stejné knihy

- Učitel zopakuje, že se jedná o knihu pro děti, a vyzve žáky, aby si úryvek přečetli a podtrhli slova, jimiž němečtí chlapci hodnotí vzhled, charakter a chování Židů.

- Žáci vyhledávají a označují hodnotící výrazy.

- Opět je možné s žáky shrnout, že Židé jsou charakterizováni negativními slovy a nálepkami.

Fáze

Popis

Učitel

Žák

Komentáře

Fáze 5
5 minut

úryvek z dobové německé vědecké knihy

- Učitel vyzve žáky, aby si přečetli názor rasového vědce a našli dvě až tři slova (přídavná jména), která vystihují to, jak popisuje árijského muže a ženu.

- Žáci čtou a hledají klíčová přídavná jména na otázku *Jací jsou podle vědce árijští muži a jaké jsou árijské ženy?*

Fáze 6
5 minut

práce s inzerátem ke sňatku a s titulní stránkou časopisu

- Učitel vyzve žáky, aby si přečetli inzerát a prozkoumali ilustraci na obálce a rozhodli, co mladík očekává od své manželky a jak představuje sám sebe.

- Žáci čtou a škrtaří nepravdivé výroky.

- Učitel/ka upozorní na zkratku SA – mladík byl členem vojenské organizace, která náležela k nacistické straně.
- Učitel/ka může charakterizovat oba časopisy jako stranické listy NSDAP.
- Vhodné je společně shrnout, že to nejdůležitější, co mladík požaduje a sděluje o sobě, směřuje opět k rase a její čistotě, která je pro něj patrně nejvyšší hodnotou.
- Obrázek z ženského časopisu je pouze ilustrativní.

Fáze 7
5–10 minut

Tabulka slouží k systematizaci zdrojů.

- Učitel vyzve žáky, aby si prošli své odpovědi a vyplnili tabulku.

- Žáci usouvztažňují zdroje, aktivně pojmenovávají žánr a shrnují charakteristiky pro Židy a Němce.

- Možnost pro systematizaci a zobecnění.

Fáze 8
5 minut

odpověď na badatelskou otázku

- Učitel připomene (znovu přečte) znění 2. článku Všeobecné deklarace lidských práv. Položí otázky – *Jak souvisí nacismus s poválečnou deklarací? Proč byla na prvním místě rasová rovnost?*

- Žáci odpovídají, mohou využít začátky vět.

Kritéria hodnocení

Základní úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák dokončí aspoň jednu větu. Formuluje souvislost mezi nacistickou ideologií, jejími dopady, a poválečnou potřebou pojmenovat rovnost (rasovou rovnost) v mezinárodním právu.

Příklad odpovědi

Myslím si, že nacismus byl založený na tom, že si Němci mají myslet, že jsou lepší než ostatní, a hlavně než Židé. Po válce se proto podepsalo, že lidé jsou si rovni.

Střední úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák formuluje souvislost mezi nacistickou ideologií, jejími dopady, a poválečnou potřebou pojmenovat rovnost (rasovou rovnost) v mezinárodním právu. Argumentuje pomocí aspoň jednoho zdroje.

Příklad odpovědi

Myslím si, že nacismus byl založený na tom, že si Němci mají myslet, že jsou lepší než ostatní, hlavně než Židé. Asi si to myslelo dost lidí, když si o tom četli už jako malé děti v knížkách. Po válce se proto podepsalo, že lidé jsou si rovni.

Pokročilá úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák formuluje souvislost mezi nacistickou ideologií, jejími dopady, a poválečnou potřebou pojmenovat rovnost (rasovou rovnost) v mezinárodním právu. Žák nevnímá téma jen jako historický problém, ale i jako problém současnosti. Reflektuje historický kontext vzniku Všeobecné deklarace lidských práv a důvody, proč formulovala na předním místě rovnost všech lidí, včetně rasové rovnosti. Argumentuje pomocí zdrojů.

Příklad odpovědi

Myslím si, že nacistická propaganda přesvědčila mnoho Němců, že si o sobě mají myslet, že jsou lepší než jiní, hlavně než Židé. Takové názory tvrdili i vědci. Důvodem podle mne bylo také to, že propaganda byla dokonce i v knihách pro děti. Nacisté mohli své manželky hledat podle toho, jestli jsou rasově čisté. Po válce se lidé shodli, že rasismus není správný, a společně podepsali, že lidé různých ras jsou si rovni. Rasismus tím ale nezmizel, viz úvodní fotka.

Doporučená literatura

CHAPOUTOT, J.
Zákon krve. Myslet a jednat jako nacista.
Praha: Rybka Publishers, 2021.

KOONZOVÁ, C.
Svědění nacismu.
Praha: Columbus, 2009.

Metodika Blok 2 / Výzvy pro demokracii Lekce 7

Myšlenkový svět nacismu

Autorka lekce (metodický a pracovní list):
Radmila Prchal Pavlíčková

Grafická úprava:
Hedvika Vilinger Člupná

Autor komiksu:
Václav Hromada

Dílo podléhá licenci [Creative Commons CC BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)
Uveďte původ—Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

Všechny metodiky a pracovní listy jsou
v elektronické podobě ke stažení na webových
stránkách dejepisplus.npi.cz.

Rok vydání 2022
Národní pedagogický institut České republiky
www.npi.cz

npi | Národní pedagogický institut
České republiky